

YHTEISHUOLTO VAI YKSINHUOLTO?

Huollon monet merkitykset

- arkihuolto
- oikeudellinen huolto
- edunvalvonta

Oikeudellinen huolto = huoltomuoto vanhempien eron jälkeen

Huoltomuoto vanhempien asuessa erillään tarkoittaa vanhempien yhteistä päätöksentekoa lapsensa asioissa. Arkikielessä sekoitetaan usein vuoroasumiseen.

Lastenhuoltolaki velvoittaa huoltajat yhteistoimintaan lasta koskevassa päätöksenteossa. Vanhempien asuessa yhdessä, päätöksenteko ei yleensä muodosta ongelmaa.

Eron jälkeen yhteishuoltajien tulee tehdä yhdessä päätökset ainakin merkittävissä ja lapsen tulevaisuuden kannalta tärkeissä asioissa.

Huolto käsitteenä alkaa olla vanhentunut. Sen on alkanut syrjäyttää vanhempainvastuun käsite.

Huolto suuntaa ajatukset vanhemman oikeuksiin, vanhempainvastuu vanhemman velvollisuuksiin lasta kohtaan.

Yhteisen päätöksenteon piiriin kuuluvat vakiintuneesti ainakin

- lapsen asuinmaa ja –paikka
- koulutus
- päivähoito
- etu- ja sukunimi
- uskontokunta
- passi
- terveyden- ja sairaudenhoito
- kansalaisuus

Valinta yhteishuollon ja yksinhuollon välillä

Yhteishuollon ensisijaisuus huoltolain lähtökohta.

Huoltomuodon on aina ennen muuta toteutettava lapsen yksilöllinen etu.

Oikeuskäytännössä ja sosiaalitoimen sopimuskäytännössä on vahvasti suosittu yhteishuoltoa, usein tarkistamatta, onko sille edellytyksiä.

- Tieteellinen tutkimustieto ei tue sitä, että yhteishuolto sellaisenaan olisi lapsen kannalta parempi vaihtoehto.

Arviointikriteereitä

- yhteishuolto edellyttää vanhemmilta kykyä toimia yhteistyössä ja tehdä yhdessä päätöksiä lapsen asioissa
- arvio/ennuste siitä, tulisiko yhteishuolto tulevaisuudessa toimimaan vanhempien ja lapsen arkielämässä

Yhteishuoltoa puoltaa muun muassa

- vanhempien keskusteluyhteys
- kyky sopia tapaamisista ja muista käytännön asioista
- vanhemmat kykenevät erottamaan parisuhteen ja vanhemmuuden
- ovat aiemmin jakaneet hoito- ja huoltovastuun lapsesta
- ovat yhtä mieltä lapsen tulevaisuuden kannalta keskeisistä kysymyksistä
- samansuuntaiset kasvatuseriaatteet
- riita on tuore, ei kroonistunut

Yhteishuoltoa vastaan puhuvat muun muassa

- ei keskusteluyhteyttä
- eivät ole kyenneet sopimaan eron jälkeen lapsen elämän käytännön järjestelyistä, mm. tapaamisista
- jyrkkiä mielipide-eroja lapsen tulevaisuuden kannalta tärkeistä asioista
- pitkäaikainen ja syvä konflikti
- toisella vanhemmalla vakavia puutteita huoltajakyvyssä
- käytännön esteet (esim. asuminen eri maissa)
- etävanhempi ei pitkään aikaan millään tavoin osallistunut lapsen huoltoon (passiivisuus) tai on aktiivisesti hankaloittanut lapsen asioiden hoitamista.
- yhteishuolto on aiheuttanut jatkuvia konflikteja
- Toinen vanhempi käyttää yhteishuoltoa keinona kontrolloida toisen vanhemman elämää

Poikkeustilanteita

Vaikka toimivalle yhteishuollolle ei näyttäisi olevan edellytyksiä, se voidaan määrätä, jos yksinhuoltovaatimuksen taustalla on esim.

- halu sulkea toinen vanhempi kokonaan lapsen elämästä
- kosta parisuhteen rikkoutuminen
- rajoittaa lapsen ja toisen vanhemman yhdessä oloa

Huoltoratkaisu ei kuitenkaan koskaan saa olla tapa palkita tai rangaista vanhempia. Ratkaisua on aina arvioitava vain lapsen edun näkökulmasta.

Rajoitettu yhteishuolto eli työnjakomääräykset

Yhteishuolto voidaan jakaa eli määritellä päätöksessä, mistä asioista vanhemmat päättävät yhdessä ja mistä toinen päättää yksin.

Rajoitukset yhteishuoltoon tulee kirjata konkreettisesti päätökseen.

Esim.” A:lla on oikeus yksin päättää lapsen koulusta. Muista lapsen asioista vanhemmat päättävät yhdessä.”

Esim. ”Vanhemmat päättävät yhdessä lapsen sukunimestä. A päättää yksin muista lapsen asioista.”

Nämä tiedot eivät näy väestörekisteristä, jossa on vain merkintä ”tehtävien jako”. Vanhemman tulee siten esittää oikeuden päätös huoltajanoikeudestaan.

Vain tuomioistuin voi antaa työnjakomääräyksiä.

Tietojensaantioikeus

Perustuu vaikiintuneeseen oikeuskäytäntöön ja korkeimman oikeuden ratkaisuun KKO 2003:7.

Huollosta erotetulle vanhemmalle voidaan tuomioistuimen päätöksellä antaa huoltajalle kuuluva oikeus saada lasta koskevia tietoja viranomaisilta.

- Ei tuo huoltajalle kuuluvia muita oikeuksia
- Ei ole yhteishuoltaja
- Osoitettava oikeutensa

Viranomaisten lisäksi päätös voi velvoittaa myös yksityisiä sosiaalipalveluiden tuottajia (yksityinen päivähoito, psykologit ym.)

Huoltomuodon merkitys viranomaisen toiminnassa

Jos yhteishuolto, useat viranomaispäätökset edellyttävät kummankin huoltajan suostumusta. Esim.

- Koulun valinta
- Päiväkodin valinta (yksiselitteistä kantaa ei kuitenkaan ole, vrt. EOA:n tuore ratkaisu)
- Asuinpaikan valinta, kotipaikkamerkintä väestörekisteriin
- Terveystenhuollon toimenpiteet poikkeuksena kiireelliset toimet ja vähäiset, tavanomaiset toimenpiteet
esim. terapian aloittaminen edellyttää kummankin vanhemman lupaa.
- Tietojen antaminen lapsesta kummallekin huoltajalle

Tarkistettava, onko yhteishuoltoa rajoitettu.

Yksinhuoltajalla oikeus yksin päättää. Toiselle ei edes tietoja, ellei vahvistettu tietojensaantioikeutta.

Huoltoa ei saa sekoittaa tapaamisoikeuteen.

- Eron jälkeen voidaan vahvistaa lapselle oikeus tavata etävanhempaansa.
- Vanhempi voi pitää lasta luonaan vain tapaamisoikeuden määrittämässä rajoissa, elleivät vanhemmat toisin sovi.
- Vaikka etävanhempi olisi huoltaja, hän ei voi huoltajuuden nojalla esim. hakea lasta päiväkodista, ellei se sisälly tapaamisoikeuteen tai lähivanhempi ole antanut siihen suostumustaan